

RAAP Adviesdocument 1364

Type onderzoek : Cultuurhistorisch Onderzoek

Toponiem plangebied : Hazerswoude-Dorp

Plaats : Hazerswoude-Dorp

Gemeente : Alphen aan den Rijn

Provincie : Zuid-Holland

Opdrachtgever : Gemeente Alphen aan den Rijn

RAAP-projectcode : HDNZ

Auteur(s) : [REDACTED]

Versie : 19 juni 2023

Inleiding en leeswijzer

In juni 2023 heeft RAAP een onderzoek uitgevoerd naar de impact van het ontwerpbestemmingsplan Verkeersmaatregelen Hazerswoude-Dorp op een viertal gebieden en elementen met een dubbelbestemming cultuurhistorie (tabel 1).

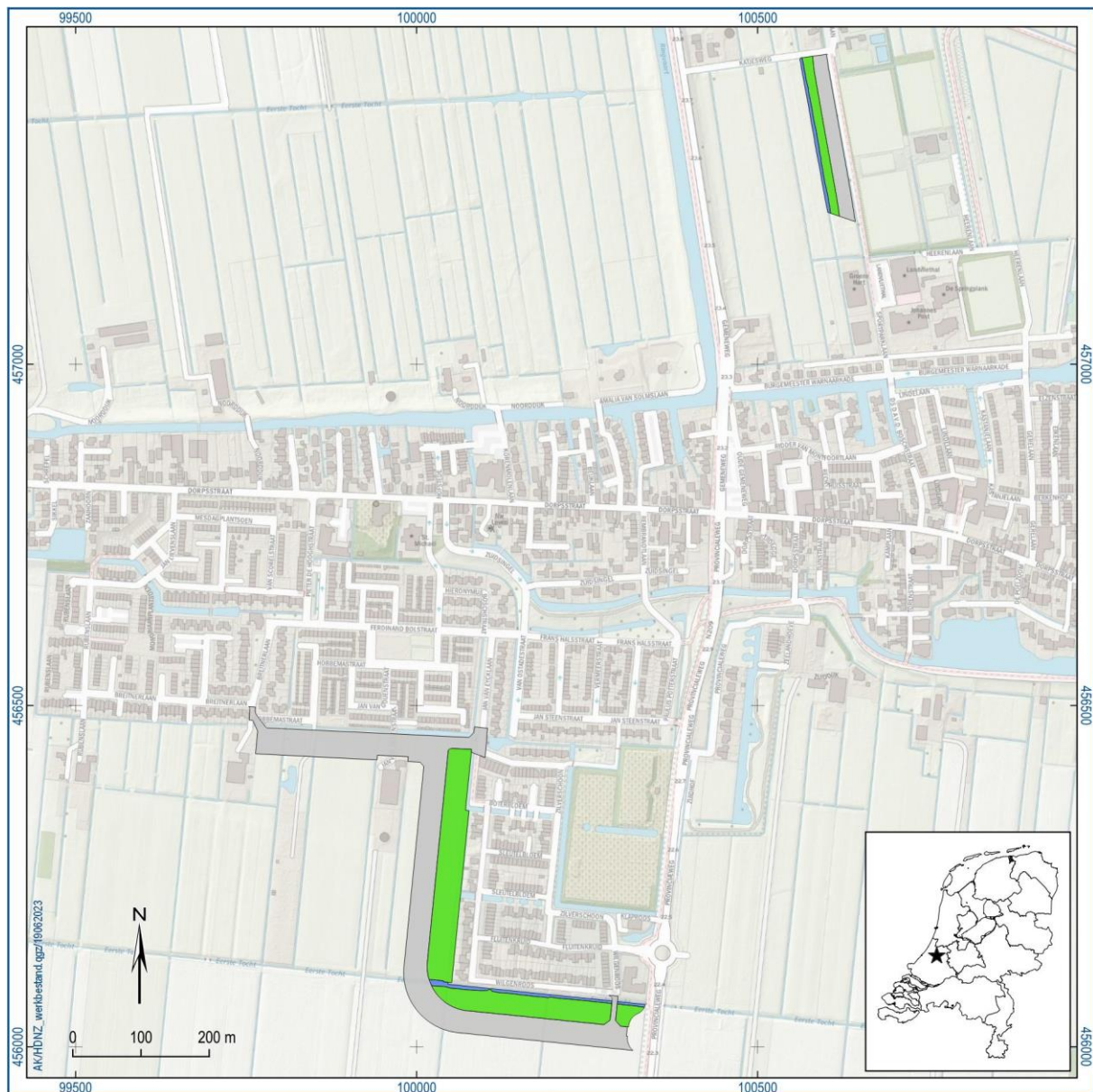
Het bestemmingsplan regelt de uitwerking van een aantal lokale verkeersmaatregelen die onderdeel uitmaken van het project N207 Zuid. Het gaat om een verbindingsweg in Hazerswoude noordoost, en een wijkontsluitingsweg in zuidwest (zie figuur 1: bestemmingsplangebied en bijlage 1: planverbeelding).

Het doel van het onderzoek was om onafhankelijk vast te stellen welke impact het ontwerpbestemmingsplan heeft op de vier gebieden en elementen met een dubbelbestemming cultuurhistorie die door het bestemmingsplan geraakt worden.

Het rapport heeft de volgende opbouw: per gebied, object of element is eerst een korte omschrijving gegeven, waarna de impact van het ontwerpbestemmingsplan op de huidige situatie wordt geanalyseerd. Dit wordt tevens gevisualiseerd in een tabel waarin de bestaande cultuurhistorische waardering wordt afgezet tegen de toekomstige cultuurhistorische waardering, dat wil zeggen: als de plannen worden uitgevoerd zoals ze nu bedacht zijn. Door middel van kleurgebruik in deze tabellen is snel te zien welke waarden wijzigen:

- **Geel** = geen wijziging in waarde
- **Groen** = (kans op) hogere waarde
- **Rood** = (kans op) lagere waarde

De tabel wordt tenslotte kort toegelicht, waarbij eventuele concrete kansen en bedreigingen worden benoemd.

Figuur 1. De twee bestemmingsplangebieden met daarop alleen de enkelbestemmingen aangegeven. Grijs = verkeer, groen = groen, blauw = water. Het noordoostelijke deel van het bestemmingsplan regelt de aanleg van een verbindingsweg. Het zuidwestelijke deel regelt de aanleg van een wijkontsluitingsweg. Inzet: ligging in Nederland (ster).

Catalogus	fid_1	naam/omschrijving	Pagina
Landschap			
	103040	Grote Polder onder Hazerswoude en Hoogeveen	5
Waterstaat			
	202387	Eerste Tocht: Onderdeel van de tochtenstructuur van de droogmakerijen van de Noordplas.	6
	202395	Heer Lodewijcksvaert, Lodewijksche Watering	6
Oorlog en defensie			
	503006	Inundatiegebied van het Leids Ontzet	7

Tabel 1. De 4 gebieden, objecten en elementen met een dubbelbestemming cultuurhistorie die binnen de bestemmingsplangrenzen liggen.

Analyse

1. Grote Polder onder Hazerswoude en Hoogeveen

De gezamenlijke ambachten Hazerswoude, Benthuisen, Noord-Waddinxveen, Hoogeveen, Zoeterwoude en Benthorn kregen op 12 mei 1759 van de Staten van Zuid-Holland toestemming om de Noordplassen te mogen bedijken en droogmaken. In dit gebied was in de 17e en 18e eeuw op grote schaal turf weggegraven met behulp van baggerbeugels. Daarmee werd het veen onder de waterspiegel opgebaggerd. Twisten zorgden er echter voor, dat er uiteindelijk meerdere polders binnen de ene droogmakerij werden opgericht. In 1766 werd hierover een overeenkomst gesloten. De ringdijk zou gezamenlijk worden beheerd. Alleen Benthorn had daarin geen rol. De omringdijk werd daarmee ook een afzonderlijke polder (Keunen & Frank, 2018, 49).

Het grootste deel van de droogmakerij werd binnen de huidige gemeente Alphen aan den Rijn ingenomen door de Grote Polder onder Hazerswoude en Hoogeveen, kortweg de Hazerswoudsche Droogmakerij. Bemaling vond plaats door vier gangen van schepadmolens die maalden naar de Westvaart en de Oostvaart. De polder werd per 1 januari 1969 opgeheven en opgenomen in de nieuwe polder De Noordplas. Deze polder ging op 1 januari 1979 op in het waterschap Noordwoude (Keunen & Frank, 2018, 63).

Net als in de Benthuiser en Benthorner polders was de Hazerswoudse droogmakerij heel rationeel opgebouwd. Haaks op de evenwijdig lopende tochten lagen strookvormige percelen, die deels als grasland, deels als akkerland in gebruik waren. Bebouwing lag ten zuiden van de Hoogeveenseweg. Aan deze doorgaande weg lagen wat rijkere boerderijen op regelmatige erven met veel opgaand groen. Verdere bebouwing lag buiten de polder, in het dorp Hazerswoude. Na de Tweede Wereldoorlog zien we de eerste landschappelijke veranderingen in de polder optreden. Net als in de Benthuiser polders werd de verkaveling sterk opgeschaald, wat de openheid echter niet beïnvloedde. Langs vroegere paden, die nu tot volwaardige wegen werden uitgebouwd, verrezen nieuwe erven. Dat was ook voor de noordzijde van de Hoogeveenseweg het geval. Weliswaar betekende dit een intensivering van het agrarisch landschap, maar verder betekenden de wijzigingen voor het beeld nog niet heel erg veel. Zo bleven de tochten bestaan en sloot de infrastructuur op het reeds bestaande patroon aan. In de laatste 15 jaar zijn de veranderingen echter wezenlijker van aard. Er zijn ook hier kwekerijen gekomen, terwijl in het zuidelijk deel bos is aangeplant en een groot golfterrein is aangelegd. Bovendien is de HSL-Zuid door het gebied aangelegd. In het nieuw ingerichte gebied ten zuiden van de Hoogeveenseweg is de oude landschappelijke structuur nog slechts ten dele bewaard gebleven (Keunen & Frank, 2018, 64).

Impact

Het bestemmingsplan regelt de aanleg van een nieuwe ontsluitingsweg door de Grote Polder die de provinciale weg verbindt met de woonwijken aan de zuidwestkant van Hazerswoude-Dorp. Op drie plekken takt de ontsluitingsweg aan op bestaande straten in deze wijken (Breitnerlaan, Jan van Eycklaan, Wilgenroos). Het vlak met de bestemming 'weg' loopt over ca. zeven percelen (landbouwpercelen, erven en een volkstuincomplex) en kruist een viertal sloten en één tocht (Grote Tocht, afzonderlijk beoordeeld).

	Gaafheid topografie	Gaafheid fysiognomie	Bijzonderheden	Gemiddelde score
Huidige situatie	3	3	4	3,3
Toekomstige situatie	3	3	4	3,3

Conclusie

De polder is in de huidige situatie gemiddeld gewaardeerd. In de toekomstige situatie blijft dat zo omdat de voorgenomen ingrepen slechts een geringe afbreuk doen aan de waarden van het gebied als geheel.

2. Eerste Tocht Hazerswoudse Polder

Onderdeel van de tochtenstructuur van de Hazerwoudsche Droogmakerij. Door landbouwkundige veranderingen en aanleg van nieuwe infrastructuur zijn er reeds verschillende hiaten, waardoor deze tocht lager scoort op ensemblewaarde. Tracé en profiel zijn wel waardevol.

Impact

De Eerste Tocht wordt geraakt door het gedeelte van het bestemmingsplan dat de aanleg van de zuidwestelijke ontsluitingsweg regelt. Dit gedeelte van plan bevat drie enkelbestemmingen: 'weg', 'water' en 'groen'. Het vlak 'water' valt samen met het huidige profiel van de Eerste Tocht. Parallel langs de zuidkant van de Tocht ligt in het plan een strook groen. Ten zuiden daarvan ligt het vlak met de bestemming 'weg'. Het bestemmingsvlak 'weg' kruist de Tocht op 2 plekken. Verder vervalt er één bestaande verbinding over de Tocht (tpv. de huidige betonnen landbouwbrug).

	Gaafheid	Zeldzaamheid	Kenmerkendheid	Ouderdom	Ensemblewaarde	Kwetsbaarheid	Gemiddeld
Huidige situatie	4	3	5	4	4	4	4,0
Toekomstige situatie	4	3	5	4	4	4	4,0

Conclusie

In de huidige situatie is het element hoog gewaardeerd. In de toekomstige situatie blijft dat zo omdat de voorgenomen ingrepen slechts een geringe afbreuk doen aan de waarden van het element als geheel. Aanbevolen wordt om de ontsluitingsweg middels een brug over de Tocht te leiden om deze zo herkenbaar mogelijk te houden. Als alternatief kan een duiker aangelegd worden.

3. Heer Lodewijksvaart

De Heer Lodewijksvaart liep oorspronkelijk vanaf de (nu verdwenen) Achterweg ten zuiden van Hazerswoude in noordelijke richting door het dorp en daarna ten oosten van de Gemeneweg door de Geerpolder om uit te komen in de Dwarswetering, zoals te zien is op de kaart van Floris Balthasars en Balthasar Floriszoon van Berckenrode uit 1615. Ook op het kadastrale minuutplan van omstreeks 1832 is de vaart nog ingetekend. Bij de droogmaking van de Katjespolder in 1846 is de vaart bijna geheel versmald tot kavelsloot en hierdoor niet meer te onderscheiden van de overige sloten in de polder.

Alleen aan de noordzijde, nabij de Galgweg is de vaart nog enigszins herkenbaar aan het verbrede profiel van de sloot.

Impact

Het bestemmingsplangebied regelt middels de enkelbestemmingen 'water', 'groen' en 'weg' de aanleg van een verbindingsweg parallel aan de Sportparklaan. De Lodewijksvaart wordt in het bestemmingsplan geheel gehandhaafd.

	Gaaf- heid	Zeldzaam- heid	Kenmerk- endheid	Ouder- dom	Ensemble- waarde	Kwetsbaar- heid	Gemid- deld
Huidige situatie	3	3	4	4	4	3	3,5
Toekomstige situatie	4	3	4	5	4	3	3,8

Conclusie

In de huidige situatie is het element gemiddeld gewaardeerd. In de toekomstige situatie blijft dat zo omdat de voorgenomen ingrepen geen afbreuk doen aan de waarden van het element als geheel. Echter, wanneer de herkenbaarheid vergroot wordt door deze kavelsloot te verbreden zal dit een positief effect hebben op de waarde van het element. Feitelijk is de waarde al verhoogd door de aangescherpte datering (de bestaande waardering is gebaseerd op een jongere aanlegdatum), maar door het terugbrengen van het oorspronkelijke, verbrede profiel kan ook de gaafheid van het element verhoogd worden.

4. Inundatiegebied Leids Ontzet 1574

Het gigantische gebied tussen Delft, Schiedam, Rotterdam, Gouda en Alphen a/d Rijn dat in 1574 onder water werd gezet om het belegerde Leiden te bevrijden is ondanks latere veranderingen door de aanleg van droogmakerijen en stedelijke uitbreidingen nog goed herkenbaar.

Impact

De impact van de voorgenomen ingrepen op de herkenbaarheid van het inundatiegebied als geheel zijn te verwaarlozen.

	Gaaf- heid	Zeldzaam- heid	Kenmerk- endheid	Ouder- dom	Ensemble- waarde	Kwetsbaar- heid	Gemid- deld
Huidige situatie	3	3	4	4	4	4	3,7
Toekomstige situatie	3	3	4	4	4	4	3,7

Conclusie

In de huidige situatie is het element hoog gewaardeerd. In de toekomstige situatie blijft dat zo omdat de voorgenomen ingrepen geen verdere afbreuk doen aan de waarden van dit gebied als geheel.

Literatuur

Keunen, L. & C.J. Frank (2018). ‘... een uitnemend schoon en ruim uitzicht op Alphen, over den Rijn...’
Een cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Alphen aan den Rijn. Weesp: RAAP-
rapport 3332.

BRO (2022). *Bestemmingsplan Verkeersmaatregelen Hazerswoude-Dorp. Gemeente Alphen aan den
Rijn. Ontwerp*.

Websites/Digitale bronnen

Cultuurhistorische Waardenkaart Alphen aan den Rijn, via:

<https://alphenaandenrijn.maps.arcgis.com/apps/MapSeries/index.html?appid=d5f673b638354946acb1f9f2b452483b>

Overzicht van figuren, tabellen, bijlagen en appendices

Figuren

Figuur 1. De twee bestemmingsplangebieden met daarop alleen de enkelbestemmingen aangegeven. Grijs = verkeer, groen = groen, blauw = water. Het noordoostelijke deel van het bestemmingsplan regelt de aanleg van een verbindingsweg. Het zuidwestelijke deel regelt de aanleg van een wijkontsluitingsweg. Inzet: ligging in Nederland (ster). 3

Bijlagen

Bijlage 1. Planverbeelding

Bijlage 1. Planverbeelding

Ruimtelijkeplannen.nl

Plannaam: **Verkeersmaatregelen Hazerswoude-Dorp**

Datum afdruk: 2023-06-12

Naam overheid: Gemeente Alphen aan den Rijn

IMRO-versie: IMRO2012

Type plan: bestemmingsplan

Plan datum: 2022-05-10

Planidn: NL.IMRO.0484.HDverkeersmaatrgln-ON01

Planstatus: ontwerp

Dossierstatus: in voorbereiding

Disclaimer: Er kunnen op geen enkele wijze rechten worden ontleend aan, noch aanspraak gemaakt worden op de inhoud van deze afdruk. Hoewel bij de samenstelling van de inhoud van deze afdruk de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt betracht, bestaat de mogelijkheid dat bepaalde informatie (na verloop van tijd) verouderd is of niet (meer) correct is. Het Kadaster is niet aansprakelijk voor de eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit het gebruik van gegevens van de afdruk.

Legenda

 plangebied

Enkelbestemmingen

 agrarisch
 agrarisch met waarden
 bedrijf
 bedrijventerrein
 bos
 centrum
 cultuur en ontspanning
 detailhandel
 dienstverlening
 gemengd
 groen
 horeca
 kantoor
 maatschappelijk
 natuur
 overig
 recreatie
 sport
 tuin
 verkeer
 water
 wonen
 woongebied

Dubbelbestemmingen

 waterstaat
 leiding
 waarde

Bouwvlakken

 bouwvlak

Gebiedsaanduidingen

 geluidzone
 luchtvaartverkeerzone
 vrijwaringszone
 milieuzone
 veiligheidszone
 wetgevingzone
 reconstructiewetzone
 overige zone

Aanduidingen

 bouwaanduiding
 functieaanduiding
 lettertekenaanduiding
 maatvoering

Figuren

 as van de weg
 dwarsprofiel
 gevellijn
 hartlijn leiding
 relatie
 figuur IMRO2006

Gebiedsgerichte besluiten

 besluitgebied
 besluitvlak
 besluitsubvlak

Structuurvisies

 plangebied

Gescande kaarten

 plangebied

Overige besluiten

 plangebied